

Hervé Le Tellier (suom Lotta Toivanen): Poikkeama

Koti (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/>)

/ Hervé Le Tellier (suom Lotta Toivanen): Poikkeama (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net:443/herve-le-tellier-poikkeama/>)

Hervé Le Tellier (suom Lotta Toivanen): Poikkeama

PIRJO KANTOJÄRVI – Yhteinen tarina halkeaa kahtia

Jokainen näytöille ilmestynvä uusi tieto osoittaa, että mahdottomasta on tullut totta. Ulkona seisova lentokone on kaikin tavoin identtinen 10. maaliskuuta laskeutuneen 787-koneen kanssa. Toki konetta on korjailtu, ja toki matkustajat ovat vanhentuneet: tänä iltana Chicagossa juhlitaan saman pikkulapsen puolivuotispäiviä, joka varastohallissa on vasta parkuva, kaksikuinen vauva. Koneiden laskeutumisten välisen sadankuuden vuorokauden aikana on koneen kahdensadankolmenkymmenen matkustajan ja kolmentoista miehistön jäsenen joukosta yksi nainen synnyttänyt ja kaksi miestä kuollut. Geneettisesti he ovat kuitenkin samoja yksilöitä. (Le Tellier 2023, 127–128.)

Hervé Le Tellierin romaanissa *Poikkeama* (2023 WSOY) turbulenssin kohdannut maaliskuinen Air Francen lento Pariisista New Yorkiin saa uuden merkityksen, kun sama lentokone samoine matkustajineen ilmestyy kesäkuussa uudestaan taivaalle ja pyytää lupaa laskeutua. Kyseisen koneen väki suljetaan halliin odottamaan jatkotoimenpiteitä. Eri alojen tiedemiehet ryhtyvät yhdessä selvittämään, miten koneen ja siinä olleiden ihmisten monistuminen on ollut mahdollista. Kun tapahtuneesta tulee lopulta julkista tietoa, sen jälkimainingit koskettavat koko ihmiskuntaa, eikä vain monistuneita henkilöitä, jotka joutuvat kohtaamaan kaksoisolentonsa. Hetki, jolloin lennot eriytyvät eli poikkeavat toisistaan, ei muuta pelkästään ihmisten ymmärrystä heistä itsestään vaan myös paikastaan koko maailmankaikkeudessa.

»Mitä ajattelitte sanoa heille? » Tina Wang kysyy, kun kenraali kääntyy mennäkseen alas halliin. » Annan teille yhden neuvon: älkää sanoko, että heillä on kaksoisolento jossakin ja että heillä ei ole mitään tekemistä maan päällä. »

» Keksin kyllä jotain. Kuka ylipäätään tietää, mitä meistä kukaan tällä perhanan planeetalla tekee? » (Le Tellier 2023, 126.)

Poikkeama jakautuu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa kerrotaan, mitä osalle lennolla olleista henkilöistä tapahtuu ennen niitä toimenpiteitä, jotka alkavat vyöryä eteenpäin kesäkuisen lentokoneen havaitsemisesta. Näihin henkilöihin kuuluvat muun muassa palkkatappaja Blake, kirjailija Victor, leikkaaja Lucie, arkkitehti André, asianajaja Joanna, lentokapteeni David, muusikko Slimboy ja pieni tyttö nimeltä Sophia. Samalla lukija saa tietää, miten tapahtumat etenevät monistuneessa koneessa sekä miten Yhdysvalloissa on valmistauduttu toimimaan tilanteissa, joita on mahdotonta ennakoita.

^

Toisessa osiossa keskitytään niihin tapahtumaketjuihin, jotka alkavat, kun monistunut kesäkuun kone on ohjattu laskeutumaan ja siinä olleet henkilöt on suljettu sotilastukikohtaan tutkimuksien ajaksi. Eri maiden presidentit keskustelevat tapahtuneesta, tiedeyhteisö yrittää selvittää mistä on kyse ja uskonnolliset johtajat saavat mahdollisuuden kommentoida tapahtunutta. Vaikka tutkimukset etenevät nopeasti ja turvatoimet ovat tiukat, osoittautuu tapahtuman salassapito vaikeaksi. Myös vapautensa menettäneet, tutkijoiden haastateltaviksi joutuneet henkilöt alkavat reagoida tilanteeseen ja heistä esimerkiksi asianajaja alkaa kyseenalaistaa toimien laillisuutta.

Kolmannessa osassa kerrotaan, mitä tapahtuu, kun maaliskuun ja kesäkuun lentojen henkilöt lopulta tapaavat toisensa ja päättävät kukin tahoillaan, miten tilanne olisi parasta ratkaista. Samaan aikaan maailmalla käydään keskusteluja siitä, miten monistuminen vaikuttaa ihmisten ymmärrykseen olemassaolostaan. Esimerkiksi osalle väestöstä vaikeasti selitettävissä oleva tapahtuma kaksoisolentoineen merkitsee uhkaa, johon on puututtava.

Yhteiskunnat ja yksilöt tienhaarassa

Le Tellierin *Poikkemaa* on kiinnostavaa lukea toisen WSOY:n julkaiseman dystopiakuvastolla leikkivän romaanin, Frída Ísbergin *Merkinnän* (2023) rinnalla. Kummassakin teoksessa kuvataan tilannetta, jossa ihmisten kyky vaikuttaa omaan elämäänsä muuttuu merkittävästi. Sekä *Poikkeamassa* että *Merkinnässä* yhteiskunnat ovat ajautumassa kohti tulevaisuutta, joka keinuu dystopian rajamailla. *Poikkeamassa* tämä muutos lähtee liikkeelle jonkin selittämättömän voiman aikaansaamasta monistumisesta ja siihen liittyvistä reaktioista ja syiden pohdinnasta, kun taas *Merkinnässä* on kyse eri yhteiskunnallisten tahojen tekemistä yksilöiden itsemääräämiseen vaikuttavista päätöksistä, joihin haetaan lopullista valtuutusta kansanäänestyksen kautta.

Ísbergin *Merkintä* sijoittuu Islantiin, jossa myötätuntokokeesta on tullut osa eri tahojen tapaa hallita ja tarkkailla ihmisiä. Ihmiset jakautuvat kokeen perusteella empatiaa osoittaneisiin merkittyihin ja kokeessa asetetun riman alle jääneisiin merkitsemättömiin. Merkittyjen katsotaan olevan yhteiskuntakelpoisia, hyviä ihmisiä, joihin voidaan luottaa. Kokeen läpäisemättömät taas nähdään mahdollisena uhkana yhteiskunnan rauhalle. Heidä pidetään epäluotettavina, jonka seurauksena heidät suljetaan vähitellen ulos työpaikoilta, kaupunkien alueilta ja eri palveluista. Jotta merkitsemättömät voisivat parantaa omaa asemaansa, tarjotaan heille mahdollisuutta turvautua terapiaan. Kokeen määrittelemä tulos ei ole kuitenkaan pysyvä, vaan testin voi joutua uusimaan, minkä seurauksena paikka

yhteiskunnassa voi jälleen muuttua. Koska kansa on jakaantunut kahtia myötätuntokokeen kannattajiin ja vastustajiin, tulee siihen liittyvästä äänestyksestä erilaisten näkemysten taistelukenttä, jossa pyritään esimerkiksi sanavalintojen avulla vaikuttamaan äänestäjiin.

Sekä *Merkinnässä* että *Poikkeamassa* kuvataan maailmaa, jossa päätöksiä tulevan suhteen tehdään niin yleisellä kuin yksityiselläkin tasolla. Tulevaisuus näyttäytyy niissä alueena, johon yksilö voi yrittää vaikuttaa valinnoillaan, mutta jota viime kädessä tuntuvat hallitsevan tavallista ihmistä suuremmat voimat. Henkilöiden on vain yritettävä selviytyä parhaan taitonsa mukaan muuttuvien olosuhteiden keskellä. Tunteet, kuten pelko, sekä pyrkimys hallita asioita vaikuttavat oleellisesti ihmisten päätöksentekoon.

Merkinnässä vastakkainasettelu myötätuntokokeen kannattajien ja vastustajien välillä tiivistää sen, miten sama asia voi yhtä aikaa näyttää sekä edistysaskeleelta yleisen turvallisuuden suhteen että samalla lisätä syrjäytymistä ja elämän hallinnan heikentymistä. Erityisesti kokeessa epäonnistuneiden tai sitä vastustavien henkilöiden mahdollisuudet vaikuttaa oman elämänsä suuntaan muuttuvat koko ajan sitä rajatummaksi mitä useammalle elämänalueelle vaatimukset merkinnästä ulottuvat. Myötätuntokokeen vähittäisestä käyttöönotosta alkanut tapahtumaketju tuntuu etenevän sellaisella vauhdilla, ettei sitä voida edes äänestyksellä pysäyttää.

Samoin *Poikkeamassa* monistuminen on tapahtuma, jota on lähes mahdotonta ymmärtää ja hallita. Vaikka yllättäviä tilanteita varten on laadittu toimintaohje, ei se silti anna vastausta siihen, mistä lentokoneen uudelleen ilmestymisessä on kyse sekä mitä tapahtumasta voi seurata. Samaan aikaan kun päättäjät yrittävät hallita tilannetta, maaliskuun ja kesäkuun lentojen ihmiset joutuvat päättämään, mitkä ratkaisut auttavat heitä selviytymään arjessa eteenpäin. Osalle monistuneista tapahtunut merkitsee mahdollisuutta muuttaa elämänsä suuntaa, kun taas osalle se on ongelma, joka uhkaa heidän arkeaan. Kaikenlisäksi monistuminen pakottaa ihmiset kohtaamaan sen, etteivät he todellakaan tiedä kaikkea siitä maailmasta, jossa he elävät. Tämä taas johtaa jopa äärimmäisiin reaktioihin, kun ihmiset yrittävät ottaa tilanteen hallintaansa.

Erityisesti *Merkinnässä* mutta myös *Poikkeamassa* on kyse siitä, miten muihin ihmisiin suhtaudutaan saatavilla olevien tietojen pohjalta, miten myötätunto ja sen puute voivat ilmetä sekä millaiset asiat määritellään uhkaaviksi ja millä perustein. Kummassakin teoksessa näkyikin se, miten monimutkaisiin tilanteisiin voidaan yrittää löytää helppoja ratkaisuja, jotka eivät kuitenkaan poista itse ongelmaa, kuten esimerkiksi sitä, miksi lentokone ylipäätään monistui.

^

Elokuvamaisempi ja absurdimpi *Poikkeama* sekä sävyltään synkempi *Merkintä* eivät anna tarkkaa vastausta siihen, mitä tulee tapahtumaan viimeisten sivujen jälkeen. Romaanien loput jättävät henkilöt tilanteisiin, joihin heidän on yritettävä sopeutua parhaan kykynsä mukaan. Heidän on pakko valita olemassa olevista vaihtoehdoista se, joka sillä hetkellä auttaa heitä jatkamaan eteenpäin, kun huomioon otetaan omat voimavarat sekä elinympäristön asettamat vaatimukset. *Merkinnässä* dystopiaan liitettävät mielikuvat ovat jo vahvasti läsnä teoksen henkilöiden elämässä, kun taas *Poikkeamassa* voi aistia sen, miten monistuminen siihen liittyvine syineen ja seurauksineen voi keikauttaa ihmisten elämät nopeasti uuteen, tuntemattomaan ja synkkäänkin suuntaan.

Elämä jatkuu selittämättömistä tapahtumista huolimatta

Le Tellierin *Poikkeama* on voittanut Ranskassa Goncourt -kirjallisuuspalkinnon. Teos on tiivistetty paketti laajasta aiheesta, ja se kuvaa kiinnostavasti lentojen monistumiseen liittyviä mahdollisia taustatekijöitä ja tapahtuman vaikutuksia eri ihmiskohtaloihin. Monistumisen syihin ei jäädä vellomaan liian pitkäksi aikaa, vaan erilaiset tutkijoiden esittämät vaihtoehdot ja filosofiset pohdinnat esitellään sopivan laajasti. Lukija voi siten tehdä omat tulkintansa tapahtuneesta niiden vihjeiden pohjalta, jotka siitä annetaan.

Hän unohtuu ihastelemaan muiden kiehtovaa elämää. Hän haluaisi valita niistä yhden, löytää oikeat sanat kuvaamaan juuri tuota olentoa ja uskoa päässeensä sitä niin lähelle, ettei lankeaisi väärin tulkintoihin. Ja siirtyä sitten seuraavaan. Ja sitä seuraavaan. Kolme henkilöahmoa vai seitsemän vai kaksikymmentä? Montaako rinnakkaista tarinaa lukija pystyy seuraamaan? (Le Tellier 2023, 154.)

Vaikka teoksessa käsitellään raskaitakin ihmiskohtaloita, on se silti valitun tyylin ja rakenteen seurauksena helppoa luettavaa. Romaanissa leikitellään aikamme ilmiöillä ja huumori pilkahtelee esille monien yksityiskohtien kautta. Esimerkiksi valtioiden johtajia ei näytetä mitenkään imartelevassa valossa, palkkatappaja Blake on korostetun elokuvamainen ja maaliskuun lennolla olleen kirjailijan viimeisimmän teoksen nimi on tietenkin *Poikkeama*. Kirja sisältää myös viittauksia muihin teoksiin, muun muassa lentokoneen monistumiseen reagoidaan protokolla 42, jonka nimen inspiraationa mainitaan toimineen Douglas Adamsin *Linnunradan käsikirja liftareille*.

Maantieteellisesti romaanissa pysytään Yhdysvalloissa ja Euroopassa, vaikka Kiinassa, Intiassa ja Nigeriassa piipahdetaan lyhyesti. Kyseisen rajauksen myötä monistumisen maailmanlaajuisten vaikutusten käsittely jää pois. Valinta korostaa kuitenkin sitä, miten asioita katsotaan usein pelkästään länsimaiden näkökulmasta. Teoksen henkilöiden tarinoistakin kerrotaan vain se, missä he ovat elämässään menossa ja mitä vaihtoehtoja heillä on edessään. Joidenkin monistuneiden uusissa elämäntilanteissaan tekemät ratkaisut tuntuvat helpoilta, mutta se ei haittaa, sillä tapahtumat rullaavat koko ajan eteenpäin, kun edellisestä luvusta siirrytään uuteen tilanteeseen nopeiden siirtymien kautta. Myös se, miten monistumisesta kerrotaan lukijalle jo takakansitekstissä, vaikuttaa lukukokemukseen. Jos lukijana ei olisi tietoinen lennon merkityksellisyydestä, voisi useiden eri henkilöiden elämien seuraaminen tuntua hajanaiselta sekä tapahtumien eteneminen jopa hitaalta. Ennakkotieto mahdollistaa sen, että teosta lukee jo tiedossa olevaa tapahtumaa kohti, mikä vaikuttaa siihen, millaisiin yksityiskohtiin alkaa kiinnittää huomiota. Sen myötä eri henkilöiden tarinat sulautuvat yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.

Hervé Le Tellier: *Poikkeama. (L'anomalie.)* WSOY 2023. Suom. Lotta Toivanen. 298 s.

Frída Ísberg: *Merkintä. (Merking.)* WSOY 2023. Suom. Tapio Koivukari. 279 s.

Pirjo Kantojärvi on Torniossa asuva kirjoittamisen maisteri Jyväskylän yliopistosta

« Previous:

Sofia Lundberg (suom Terhi Vartia):
Viimeinen taideteos
(<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/sofia-lundberg-viimeinen-taideteos/>)

Next:»

Golnaz Bonde (suom. Jaana Nikula):
Luontainen käytös
(<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/golnaz-hashemzadeh-bonde-luontainen-kaytos/>)

admin

Vastaa

Viesti

Nimi

Sähköposti

Lähetä viesti

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed \(https://akismet.com/privacy/\)](https://akismet.com/privacy/).

Spefi -romaaneja (Tomi Sirviö)

Bram Stoker: Draculan vieras ja muita kauhukertomuksia (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/bram-stoker-draculan-vieras-ja-muita-kauhukertomuksia/>)

Victor Dixen: Pimeyden hovi (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/victor-dixen-pimeyden-hovi/>)

Ilmar Taska: Tulevaisuuden kutsu (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/ilmar-taska-tulevaisuuden-kutsu/>)

Iain M. Banks: Pelaaja (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/iain-m-banks-pelaaja/>)

[Liu Cixin: Muurahaisia ja Dinosauruksia \(https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/liu-cixin-muurahaisia-ja-dinosauruksia/\)](https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/liu-cixin-muurahaisia-ja-dinosauruksia/)

[Iain M. Banks: Muista Flebasta \(https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/iain-m-banks-muista-flebasta/\)](https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/iain-m-banks-muista-flebasta/)

[Arthur Machen: Suuri jumala Pan \(https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/arthur-machen-suuri-jumala-pan/\)](https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/arthur-machen-suuri-jumala-pan/)

KIRJOITTAJAT

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/anniina-ljokkoi/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/juha-pekka-kilpio/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/riikka-lauttamus/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/anna-pehkoranta/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/hanna-miia-siisiainen/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/katri-komi/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/laura-vaananen/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/vesa-rantama/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/saara-laakso/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/karoliina-haverinen/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/marita-karkkainen/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/kristian-blomberg/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/joni-nikkola/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/erkki-vainikkala/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/marjo-vallittu/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/mikko-keskinen/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/raisa-marjamaki/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/johanna-ikonen/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/antti-niskanen/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/marianna-penttila/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/mari-koski/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/maaria-paajarvi/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/riikka-simpura/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/markku-nivalainen/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/anna-leena-toivanen/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/marjatta-ripsaluoma/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/mirva-karkinen/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/essi-varis/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/jani-vanhala/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/aleksis-salusjarvi/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/mirka-korhola/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/joonas-santti/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/henri-nerg/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/penjami-lehto/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/riikka-ylitalo/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/nasti-rings/>)

. (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/liisa-rinne/>)

Eva Sundgren (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/eva-sundgren/>)

Liisamari Seppälä (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/liisamari-seppala/>)

Pirjo Kantojärvi (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/pirjo-kantojarvi/>)

Riitta Vaismaa (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/riitta-vaismaa/>)

Risto Niemi-Pynttäre (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/risto-niemi-pynttari/>)

Sara Savolainen (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/sara-savolainen/>)

Tomi Sirviö (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/tomi-sirvio/>)

Vesa Lahti (<https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/tag/vesa-lahti/>)